

AHDNAMA SULTANA MEHMEDA II

Analiza teksta

Vjerske prilike u Evropi i Osmanskom carstvu

- Dominacija Vatikana u Zapadnoj Evropi slabi – Wyclif i Hus kao prve naznake protestantskih pokreta
- Posredstvom principa *cuius regio eius religio* religijska tolerancija svedena na minimum – progoni nekatolika učestala pojava (muslimani i Jevreji tokom *reconquiste*, katari u Francuskoj, husiti u Češkoj...)
- Osmansko carstvo ima nešto fleksibilniji i pragmatičniji pristup
- Stalna ekspanzija nalaže kompromisno rješenje koje vjersko uređenje Carstva propagira
- Tolerancija prema drugim religijama u Osmanskom carstvu pomaže lakše osvajanje novih prostora

Vjerske prilike pred pad srednjovjekovne Bosne

- Za razliku od drugih srednjovjekovnih evropskih država u srednjovjekovnoj Bosni ne vrijedi princip *cuius regio eius religio*
- U centralnoj Bosni prevladavaju pripadnici Crkve Bosanske, čiji se did u vrijeme Stjepana II Kotromanića spominje kao svjedok prilikom izrade povelja
- Osvajanjem Huma od strane Stjepana II Kotromanića naglo se povećava broj pravoslavnog stanovništva
- Razvijanjem trgovine i rudnika sve je veći broj Dubrovčana i Sasa koji su katolici, dok dominikanski i franjevački nastoje pokrstiti što veći broj stanovnika
- Stjepan Tomaš je u nadi da će pridobiti papu u borbi protiv Osmanlija započeo otvoren progon pripadnika Crkve Bosanske

Bosanski kralj Stjepan Tomaš

Pad srednjovjekovne Bosne

- *Metus Turchorum* – strah nametnut „odozgo“ koji biva potvrđen svakodnevnicom – „Kada zec kojeg lovci gone trži sigurno mjesto, ide u Dubrovnik“
- Zabilježeni su pokušaji (uspješni i neuspješni) bježanja od osmanskog osvajača i od strane običnog stanovništva i vlastele
- Osmanski odredi često napadaju civilno stanovništvo, i nakon osvajanja prijeti mogućnost egzodusa
- Nakon osvajanja dijelovi stanovništva bježe prema Mletačkoj republici i Ugarskoj
- U ovakvoj klimi, Fra Anđeo Zvizdović obraća se sultanu Mehmedu II

Sultan Mehmed II – osvajač Bosne

Obraćanje fra Anđela Zvizdovića¹

- Ja sam fra Anđel Zvizdović, starješina franjevačkog samostana u Fojnici. Dolazim ispred ovdašnjeg izbjeglog puka katoličke vjere, da ti ukažem na nastale prilike, koje ne mogu ni tebi dobra donijeti, ako si došao da nam budeš novi gospodar. Pusta i neobrađena zemlja bez igdje ikoga, nikome ne koristi. Budi milostiv prema narodu pa ćeš od njega imati sve ono što se traži od pokorenih.
- Mada smo mi, bosanski katolici, dojako bili tvoji ljuti protivnici, uviđamo da je Božija volja da nam budeš novi gospodar, pa ti dolazim ispred mojih istovjernika da ti iskažem pokornost i nas primiš kao tvoje nove podanike.
- U kom svojstvu se fra Anđeo obraća sultanu?
- Šta “nudi” sultanu, i šta nalazi kao potencijalnu motivaciju sultana?

¹„Govor fra Anđela Zvizdovića pred sultanom Mehmedom Fatihom“ u Poruke Ahdname: Sloboda vjere u multireligijskoj Bosni i Hercegovini, uredila Šuško Dževada, Sarajevo, Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, 2018, str. 67,68

Obraćanje fra Anđela Zvizdovića

- Care, poštedi nam crkve, dozvoli nam slobodu vjere, pa ko je do sada bio katolik neka to i nadalje ostane!
- Tri naša samostana, onaj u Kraljevoj Sutjesci, Kreševu i Fojnici, pusta su. Samostanska braća se razbježala, kapele i crkve su napuštene. To je slika od koje se srce steže svakom vjerniku, ma koje vjere bio. Dopusti nam da se i nadalje molimo u našoj vjeri, neka narod siđe sa brda, neka ti se pokori, pa nam budi ono što nam je dojako bio naš kralj! Budi nam gospodar kojem ćemo se klanjati i poštovati, kakav je običaj od starine!

Šta fra Anđeo traži od sultana?

U kakvom stanju je katoličko stanovništvo u momentu obraćanja fra Anđela?

Analiza teksta Ahdname

- Ja sultan Mehmed-han, dajem na znanje cijelom svijetu, kako prostom puku, tako i odličnijim, da su posjednici toga carskoga fermana, bosanski franjevci, našli veliku pažnju, te zapovijedam: Neka niko ne smeta i ne uznemiruje spomenute ni njihove crkve! Neka (mirno) stanuju u mom carstvu. A oni koji su izbjegli neka budu slobodni i sigurni. Neka se povrate i neka se bez straha u zemljama moga carstva nastane u svojim samostanima. Ni moje Visoko veličanstvo, ni moji veziri, ni moji službenici, ni moji podanici, niti iko od stanovnika moga carstva neka ih ne vrijeđa i ne uznemiruje, ni njih ni njihov život, ni njihov imetak, ni njihove bogomolje. Dozvoljava im se iz tuđine dovoditi ljude – svećenike, u moju zemlju.
- Prepoznajte prava i garancije koje sultan daje franjevcima!

Analiza teksta Ahdname

- Stoga spomenutim izdajem uzvišenu povelju u kojoj im posvećujem svoju brigu i pažnju, te se kunem teškom zakletvom: Tako mi Stvoritelja zemlje i nebesa, Koji hrani sva stvorenja, i tako mi sedam mushafa, i tako mi našega velikog Božijeg poslanika Muhammeda i 124.000 pejgambera, i tako mi sablje, koju pašem, niko ne smije prekršiti ovo što je napisano, dok oni budu pokorni mojoj službi i vjerni mojoj zapovijesti.
- Na koji način sultan garantuje sigurnost svojih podanika?

Koji je uslov takve garancije?

PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU

HVALA NA PAŽNJI!